

ŠPITAVSKE NOVICE

ŠTEVILKA 1, LETO 2018

Spoštovani bralci in bralke.

Pred vami je **prva številka Špitavskih novic**.

Veseli nas, da smo združili moči, saj je s tem narejen pomemben korak v smeri informiranja in razvoja našega kraja.

Zakaj Špitavske novice? V Športno kulturno turističnem društvu Špitalič smo se za izdajo novic v tej obliki odločili predvsem zato, da vas seznanimos s pestrim dogajanjem v kraju in da na tak način pridete do informacij o aktivnostih in dogodkih. Včasih je slišati, da je v Špitaliču dolgčas, da se nič ne dogaja. Prepričani smo, da temu ni tako. Imamo bogato zgodovino, med nami živijo zanimivi ljudje z različnimi talenti in znanji, imamo društva, ki delajo zelo dobro, skozi leto se odvije veliko aktivnosti na različnih področjih in prav vsak lahko najde nekaj zase.

Zahvaljujemo se vsem, ki ste prispevali članke in fotografije. Brez vas danes teh novic ne bi bilo.

Želimo si, da bi Špitavske novice postale stalnica in bi izhajale enkrat letno. Upamo, da nam boste pri tem s svojimi odzivi in predlogi pomagali tudi vi.

Želimo vam prijetno branje!

PREDSTAVILI VAM BOMO

- Delček zgodovine šolstva v Špitaliču
- Krajevna skupnost Špitalič
- Dve leti Športno kulturno turističnega društva Špitalič
- Prostovoljno gasilsko društvo Špitalič
- Pregled dogodkov PGD Špitalič v letu 2018
- Društvo upokojencev Motnik – Špitalič
- Lovska družina Motnik – Špitalič
- Cerkevni pevski zbor Špitalič
- Naraksove orgle v Špitaliču
- Poskrbimo za svoje zdravje
- Bajer
- Obrtniki se predstavijo

ŠPITAVSKE NOVICE, številka 1, leto 2018

Izdajatelj: Športno kulturno turistično društvo Špitalič

Naslov: Špitalič 32 A, 1221 Motnik

E-mail: sktd.spitalic@gmail.com

Uredila: Bojana Pančur

Oblikovanje in tisk: FlopiTisk (Flopi d. o. o.)

Slika na naslovnici (bajer): Silvester Učakar

Špitavske novice prejmejo vsa gospodinjstva v *KS Špitalič* brezplačno.
Ogledate si jih lahko tudi na portalu *kamnik.info*.

DELČEK ZGODOVINE ŠOLSTVA V ŠPITALIČU

Ljudje smo bitja, željna po odkrivanju nam neznanega, ob zavedanju, da nam lahko pridobljeno znanje služi kot olajšava pri vsakodnevnih opravilih, kakor tudi pri komunikaciji z okolico ter pri razvoju družbe.

Tako je znano, da prvi začetki osnovnošolskega izobraževanja v Špitaliču segajo v daljno leto 1870. Vse do ustanovitve redne enorazredne ljudske šole se je »zasilni« pouk odvijal v bivši mežnariji. Tu so poučevali branje, pisanje in računanje krajevni organisti, deloma pa tudi duhovniki. Med drugim so v zasilni šoli poučevali Ivan Hribar, Jakob Hribar, Janez Šuštar, Franc Starec, Adalberg Hren, Anton Skok, Franc Dragar in Vincenc Jovan. Redna enorazredna šola je bila dovoljena z razpisom c. kr. Deželnega šolskega sveta v Ljubljani, številka 388671899 z dne 2. 2. 1900.

Reden pouk se je pričel s šolskim letom 1910/11. Leta 1913 je bilo sezidano novo šolsko poslopje, v katerem se je pričel pouk 16. 9. 1913. Nova zgradba je stala 31000,00 kron. V tej šoli je kot prva učiteljica z opravljenim zrelostnim izpitom poučevala Franja Grošelj Slapar, in sicer v obdobju od 1. 8. 1910 do 31. 8. 1911. Njo je nasledila Pavla Bergan v letih od 1911 do 1919, za njo pa je poučevala učiteljica Marija Malenšek, v obdobju od 1920 do 1921. Po tem obdobju je poučeval učitelj Stane Svetel, in sicer v obdobju od 1922 do 1925, njega je nasledil učitelj Peter Loparnik, ki je poučeval v letih od 1925 do 1926 in ravno v letu 1926 je bila z odlokom vel. župana mariborske oblasti pod št. 7877/4 z dne 27. 1. 1926 ta šola ustanovljena kot dvorazredna.

V obdobju od 1926 do 1929 je poučeval Ljudeit Kabaj, nasledil ga je učitelj Peter Potočnik, od 1929 do 1937, nato je sledila zopet ženska »roka«, učiteljica Antonija Potočnik, in sicer v času od 1929 do 1937.

Slika 1: Šolsko leto 1932/33 z učiteljem Petrom Potočnikom¹

¹ Fotografijo mi je podaril Vladko Cencelj, po domače Mošnikov iz Spodnjega Okroga, ki na fotografiji stoji drugi z leve. Poleg njega je sestra Anica.

Zakonca Anton Robič in Marija Robič sta poučevala v obdobju od 1937 do 1947 leta, vendar sta bila v času nemške okupacije kot intelektualca izseljena v Srbijo, zato sta leta 1947 iz Ljubnega prišla poučevat v Špitalič zakonca Božidar in Vida Drovenik. Zakonca Robič pa sta bila premeščena v OŠ Loke v Tuhinju, od tu pa na OŠ Moste, kjer je bil Anton Robič tudi dolgoletni ravnatelj.

Pouk je obiskovalo povprečno od 110 do 120 otrok in to iz sledečih krajev in zaselkov: Špitalič, Bela, Zgornji in Spodnji Okrog, Češnjice, Jastroblje, Zabava, Nova Reber, Naglisnik, Dolina in Slopi. Otroci iz zaselka Rebra so obiskovali šolo v Motniku, kakor tudi otroci iz Male Ravni in otroci iz hiš ob potočku Bela so zaradi bližine obiskovali šolo v Motniku, čeprav so tudi ti kraja pripadali šolskemu okolišu Špitalič.

Na podlagi prodajne pogodbe z dne 17. maja 1932 je tedanji krajevni šolski odbor kupil od barona Leopolda Apfaterna v Špitaliču 1000 m² zemljišča za potrebe šolskega vrta. Zemljišče je stalo 3000.- din, stroški prepisa pa 256.- din.

Šola je bila takrat brez tekoče pitne vode, čeprav so bile prve pobude za izgradnjo vodovodne napeljave podane že v šolskem letu 1928/29. Na podlagi dolgoletnih razprav je šola le pridobila lastni vodovod v šolskem letu 1940/41. Stroški so znašali 39.419.- din. Za izgradnjo vodovoda je prispevala tudi takratna Kranjska banska uprava v znesku 10.000.- din.

V šolskem letu 1941/42 je obiskovalo osnovno šolo v Špitaliču 49 dečkov in 48 deklic, skupno 97 otrok. Po razpadu Jugoslavije in po okupacij nemške vojske je redni pouk potekal samo do 18. maja 1941, po učnem načrtu izpred vojne, s prepovedjo poučevanja zemljepisa in zgodovine. Navedenega dne je že pred 8.00 uro v šolo prišel vodja nemške žandamarije. Ta je zaklenil in zapečatil pisarne in razrede. Pouk je bil s tem dnem zaključen ter se je nadaljeval šele v naslednjem šolskem letu 1942/43. Od takrat dalje so na šoli poučevali nemški učitelji. Pouk je potekal samo v nemškem jeziku, učili so se matematiko in petje nemških pesmi, poleg so imeli le telovadbo. Seveda učenci niso razumeli nemškega jezika, učitelji pa ne slovenskega, posledično je bilo pridobljeno znanje zelo majhno.

Pouk je v času okupacije potekal normalno samo v šolskem letu 1941/42, od jeseni do meseca maja, vendar brez slovenske besede. V tem kratkem času je na šoli poučevalo 6 učiteljev in sicer: Josip Widerga od meseca avgusta do septembra, Pepi Mayr samo tri tedne, nato g. Ratuska tudi samo tri tedne, za njim pa sta prišla učitelja Josip Jakše in Franc Kramar, ki sta poučevala okoli 2 meseca, za njima je sledil Gertrud Swebeda, ki je poučeval od meseca decembra do maja 1942. Tako pogosta izmenjava učiteljev med vojno je bila posledica mobilizacije.

Poslednja učiteljica med vojno je predčasno zapustila tukajšnji kraj zaradi samote in pojava prvih partizanov. Odšla je poučevat v Motnik, zato je bil pouk v Špitaliču prekinjen do konca II. svetovne vojne. Pojavili so se tudi poskusi partizanskih osnovnih šol. Ena izmed njih je bila na Briglovi domačiji v Špitaliču. Tu je poučeval mlad partizan doma iz Pohorja, drugače študent gozdarstva, ki pa je nekje v Zasavskih hribih padel v nemško zasedo, kjer ni videl rešitve in si je sodil sam. Preko krajevene organizacije ZZB NOB Zasavje ugotavljam še njegovo identiteto.

V decembru 1944 so bili tudi poskusi vzpostavitve partizanske osnovne šole v naselju Češnjice, na domačiji Gabršek. Zaradi požiga celotne vasi za božič 1944 je bil pouk prekinjen. Med požigom vasi so bile tudi človeške žrtve. Kaj več o teh poskusih šolstva kdaj drugič, da ne bom predolg.

Okupatorji niso prizanesli tudi tukajšnji šoli. Najprej so na pročelju izklesali vzdane črke »Z IZOBRAZBO V PRID NARODU«, napis »LJUDSKA ŠOLA« pa so temeljito prebarvali. Iz dveh sob stanovanja šolskega upravitelja so napravili v I. nadstropju 2 učilnici, in sicer na ta način, da so podrli vmesne stene. Učilnica ni služila svojemu namenu, ker ni bilo opreme.

V času okupacije je bilo zaradi podtaknjenih požarov v kraju uničenih 41 gospodarskih poslopj. Poslopja v Špitaliču, šola in grad naj bi bili dne 2. 8. 1944 požgani iz strateških razlogov, ker se je v njih nahajala nemška vojska.

Prvo šolsko leto po zaključku II. svetovne vojne se je pričelo v Špitaliču 15. oktobra 1945, ko je bilo zasilno obnovljeno župnišče, v katerem je bila urejena tudi zasilna učilnica. Na šoli sta

poučevala, kot že napisano, zakonca Marija in Anton Rabič, in sicer po vrnitvi iz izgnanstva iz Srbije. V tem letu so bile tudi odstranjene in očiščene ruševine požgane šole.

V svojem arhivu imam tudi nekaj fotografij teh delovnih akcij, kakor tudi drugih, vseh fotografij je okoli 50.

Slika 2: Obzidje požgane šole

Slika 3: Prva delovna akcija pri obnovi šole I. 1945

Za obnovo šole je bil na Krajevnem ljudskem odboru osnovan gradbeni obor. Ta je oddal ponudbe za zidarska in mizarska dela. Z obnovo šole se je pričelo avgusta 1947 in za samo obnovo šole je prejel Krajevni ljudski odbor od ministrstva znesek v višini 170.000.- din ali kot bi rekli sedaj t.i. nepovratnih sredstev. Domačini so za obnovo šole prispevali 60 m³ lesa, 6 ton apna in pesek za omet. Redni pouk v obnovljeni šoli se je pričel meseca aprila 1948.

Toliko za prvo pisanje glede zgodovine šolstva. Vsega gradiva imam namreč v obsegu najmanj 100 tipkanih strani formata A4. Moja želja je, da bi v bližnji prihodnosti zgodovina šolstva in ostali dogodki, ki so potekali vzporedno, izšli v knjižni obliki in tako bili dostopni vsem krajanom, ker zgodovina zapisana in shranjena na mojem računalniku nima nikakršne vrednosti, če z njo niso seznanjeni krajan.

V zadnjem času ljubiteljsko raziskujem krajevno zgodovino. Moram reči, da imajo starejši domačini do preteklosti spoštovan odnos in radi sodelujejo pri izpovedi krajevine zgodovine.

Janez Petrič

KRAJEVNA SKUPNOST ŠPITALIČ (KS)

KS Špitalič zastopa svet KS, kateri šteje 7 članov. Osnovno vodilo delovanja KS naj bi bila skrb za vsesplošni razvoj kraja. Vse lepo in prav, plane in želje imamo krasne, zatakne pa se pri denarju.

KS Špitalič za svoje delovanje dobi od Občine Kamnik cca. 4.300 € dotacije. Letno pa KS dobi cca. 1.000 € od najemnine za telefonsko centralo. S tem denarjem pokrivamo stroške kulturnega doma, nekaj prispevamo vsem društvom, ki delujejo v kraju, pomagamo pri izgradnji vodovodov, Miklavževanju in še kaj bi se našlo.

Za vse večje investicije, kot so posodobitev cest, izgradnja avtobusnih postaj, pločnikov itd., pa je treba sredstva zagotoviti iz občinskega proračuna. Tukaj pa se zgodba zaključí.

Ker se krajani nočemo ali morda ne znamo ukvarjati z lokalno politiko, je pač tako, da nikoli nimamo predstavnika v občinskem svetu. Na žalost tudi nimamo nikogar, ki bi bil zelo aktiven ali vpliven kot član katere od strank oziroma list, ki "vladajo" Kamniku. Brez takšnih ljudi, pa v današnjem času skoraj ne prideš do občinskih sredstev. Vsi dopisi in plani, ki jih delamo na KS ostanejo pozabljeni, če ni nikogar takrat zraven, ko se sestavlja oziroma "lobira" občinski proračun.

Trdim, da sva za tistih par projektov, ki jih je financirala občina v zadnjih letih (vodovod Zg. – Sp. Okrog, nekaj asfalta na tej isti trasi, streha na kulturnem domu) zaslužna predvsem dva, ki sva nenehno "težila" in iskala tudi osebna poznanstva, da se je kaj premaknilo.

Bil sem predsednik KS že, ko je bil župan še g. Smolnikar in lahko rečem, da se je takrat dalo kaj narediti, zadnje čase pa gre na žalost samo na slabše. Še tisto, kar smo imeli v proračunu za leto 2018 že zagotovljeno, so nam vzeli. Trenutno smo v času volitev in ko prebiram liste in kandidate se bojim, da tudi v bodoče ne bo nič boljše.

Zaključil bom vseeno optimistično. V Špitaliču je lepo, narava je krasna, krajani so prijazni. Smo ena redkih KS, v kateri nismo sprti med seboj. Ko gre zares, znamo stopiti skupaj (to se najbolje vidi pri uspehih PGD).

Še posebej me veseli, da se je začelo premikati tudi na področju prepoznavnosti kraja (prvi turisti v Špitaliču), to pa predvsem po zaslugi Društva ŠKT. Mislim, da imamo kaj pokazati, samo organizirati se je treba. Turizem je v Sloveniji v velikem porastu in škoda je, da nam ta vlak odpelje.

Marko Drolc, predsednik KS Špitalič

DVE LETI ŠPORTNO KULTURNO TURISTIČNEGA DRUŠTVA ŠPITALIČ (Društvo ŠKT Špitalič)

Pred dvema letoma se nas je peščica krajanov in krajanek zbrala na ustanovnem sestanku Društva ŠKT Špitalič. Sklenili smo, da se ukine dotedanje Turistično društvo Špitalič-Nevthal ter razširi dejavnost obstoječega Športnega društva na Športno kulturno turistično dejavnost. Razdeljene so bile tudi zadolžitve. Upravni odbor sestavljamo Valentin Hribar (predsednik), Bojana Pančur (tajnica), Sandi Lipovšek (blagajnik), Vesna Drolc (zadolžena za šport), Mojca Hribar (zadolžena za kulturo) in Igor Železnik (zadolžen za turizem). Predsednik Nadzornega odbora je Marko Drolc. Naredili smo plan dela za vsa tri področja. Za prvo leto si nismo zadali preobsežnega plana, saj na začetku, razen minusa v blagajni, niti nismo vedeli kako uspešni bomo pri pridobivanju finančnih sredstev.

Zadali smo si sledeč plan:

- šport: Velikonočni nogometni turnir, rekreacija za ženske v zimskem času, dva pohoda za krajanke in krajanke, urejanje športnih igrišč (obnova nogometnih golov in nakup novih košev za košarko).
- kultura: Miklavževanje in predstava za otroke.
- turizem: Izdelava in izdaja zgibanke o Špitaliču, sodelovanje pri čistilni akciji Očistimo naš kraj in adventna okrasitev centra Špitaliča.

Sestavili smo tudi finančni plan, ki pa je bil pogojen z uspešnostjo na občinskih razpisih in podporo Krajevne skupnosti Špitalič. Ob tem lahko rečem, da smo bili uspešni tako pri realizaciji plana, kot tudi pri pridobivanju finančnih sredstev iz razpisov in donacij. Prav tako pa ste nas krajanji lepo podprli s prostovoljnimi prispevki ob raznih prireditvah ki smo jih organizirali.

Ker je bil prvo leto odziv krajanov na vseh naših aktivnostih dober, smo si za leto 2018 zadali nekoliko obsežnejši plan. Tudi letos smo organizirali: Velikonočni nogometni turnir, rekreacijo, pohod, bili aktivni pri urejanju športnih igrišč, predstavo za najmlajše, Miklavževanje, udeležili smo se čistilne akcije, organizirali Prvomajski kres, izdali Špitavske novice, izdali razglednico Špitaliča, imeli skupno ekskurzijo z gasilci na Dolenjsko, za adventni čas pa okrasili naš kraj.

Tudi v bodoče bodo naše aktivnosti in delo usmerjene v zagotavljanje pogojev za zdravo življenje in dobro počutje krajanov v našem lepem kraju.

In kaj lahko storite vi spoštovani krajanji?

Udeležite se naših aktivnosti in nas s svojo navzočnostjo podprite, se mogoče včlanite v naše društvo ali pa primaknete kakšen evro, ko zbiramo prostovoljne prispevke.

Valentin Hribar, predsednik Društva ŠKT Špitalič

Velikonočni nogometni turnir, 1. 4. 2018

Na Velikonočno nedeljo smo, po nekajletnem premoru, drugo leto zapored organizirali Velikonočni nogometni turnir. Tekme so, zaradi razmočenosti terena namesto na velikem travnatem igrišču, potekale na manjšem asfaltnem igrišču. Sodelovale so 4 ekipe in sicer Špitalič, Jastrobje, Okrog in Izseljenci.

Ob 10. uri smo pričeli z žrebom parov za prvi krog. Takoj po žrebu se je pričela prva tekma. V nadaljevanju sta poraženi ekipe igrali med seboj za 3. mesto in zmagovalni ekipe igrali med seboj za 1. mesto. Vsaka tekma je potekala 2 x 20 minut, vmes je bilo 5 minut odmora.

Končni vrstni red:

1. mesto: Izseljenci
2. mesto: Jastrobje
3. mesto: Okrog
4. mesto: Špitalič

Za prva tri mesta so bili podeljeni pokali. Na turnirju se je zbralo tudi precejšnje število gledalcev, predvsem krajanov, ki so vzpodbujali ekipe in poskrbeli za zelo dobro vzdušje.

Tekst in foto: Bojana Pančur

Predstava za otroke

V našem društvu smo želeli otroke razveseliti z gledališko predstavo. Zato nas je letos že drugo leto v prostorih KS obiskalo Družinsko gledališče Kolenc. Prvo leto so se predstavili z otroško predstavo Maček Muri, letos pa so 7. oktobra k nam pripeljali Čarobnega zajčka. Udeležba je bila velika in pričarali so nasmehe na otroška usta, prav tako pa so se zabavali tudi starši. Prizadevamo si, da bomo v našem kraju videli še veliko takih predstav.

Tekst: Mojca Hribar, foto: Anamari Hribar

Miklavževanje

Naš Špitalič že več kot 20 let obiskuje Sveti Miklavž, katerega pa seveda spremlja angel in nekaj parkeljnov. Vsako leto s svojimi darili razveseli od 25 do 40 otrok. Za njegov prihod je sprva skrbelo nekaj krajanov v lastni režiji, nato pa je to prevzelo Športno kulturno turistično društvo Špitalič. V prvih letih je pred Miklavževim prihodom nastopal Cerkevni pevski zbor Špitalič, zdaj pa nas že veliko let otroci iz Podružnične šole Motnik s svojim nastopom pripravijo na njegov prihod. Da pa je organizacija lažja, poleg pomoči staršev, k dogodku prispeva tudi Krajevna skupnost Špitalič. Lansko leto pa smo imeli to čast, da je prav Sveti Miklavž prižgal lučke, katere so krasile naš kraj. Upamo, da nas bo obiskoval še mnogo let in s svojimi darili razveseljeval otroke.

Tekst: Mojca Hribar, foto: Anamari Hribar

Turizem v Špitaliču

V društvu, kot je naše, res ni nikoli dolgčas, saj je vedno kaj za postoriti. Tako kot v večini takšnih društev tudi mi delujemo na več ravneh. Na prvi razni je organizacija različnih dogodkov, ekskurzij in pohodov. Pohodi so se do sedaj odvijali v glavnem po okoliških hribih. V načrtu pa imamo tudi obisk drugih krajev, ki zagotavljajo lepe pohode.

Ekskurzije organiziramo skupaj s PGD Špitalič. Letos smo se podali na Dolenjsko.

Vsako leto pripravimo 1. majski kres z budnico, ki jo pripravijo ljubitelji vožnje brez auspuha. V decembru sledi prižig novoletnih lučk, ki jih prižge Miklavž po obdarovanju otrok.

Na drugi ravni pa delujemo na promociji in vzdrževanju kraja (čistilne akcije).

V lanske letu smo veliko truda vložili v promocijo kraja z izdajo zgibanke, ki jo oglašujemo tudi v TIC-Kamnik. Trud je bil že kmalu poplačan, saj so nas obiskali člani univerze za tretje življenjsko obdobje iz Velenja in bili navdušeni nad krajem samim, zgodovino ter strokovno predstavitevjo. To nam daje dodaten zagon in smernice za naprej. Imamo bogato zgodovino in lep kraj, ki pa ga moramo ohranjati in negovati.

Tudi v bodoče bomo nadaljevali v smeri promocije kraja in v letošnjem letu smo že izdali prvo razglednico Špitaliča.

Foto: arhiv I. 2017

Igor Železnik

PROSTOVOLJNO GASILSKO DRUŠTVO ŠPITALIČ (PGD Špitalič)

Prostovoljno gasilsko društvo Špitalič je bilo ustanovljeno na ustanovnem sestanku 26. aprila 1970, na pobudo kasnejšega dolgoletnega predsednika društva Mihe Učakarja.

Društvo svojih prostorov ni imelo. Občino so zaprosili za dovoljenje za uporabo prostorov prostih skladišč Kmetijske zadruge Špitalič-Motnik saj zadruga že nekaj časa ni delovala.

O orodju na prvem sestanku še niso upali razpravljati. V ustanovnem letu so se ukvarjali predvsem z novačenjem članov in z akcijami, ki bi prinesle začetna sredstva za delovanje.

Takoj so se začeli gasilsko izobraževati in kmalu tudi nastopati na tekmovanjih. Nekaj orodja je društvu odstopila GZ Kamnik, nekaj rabljenih C-cevi, vedrovk, vrvi, ročnik in sekirice. Nekaj so dobili od PGD Tuhinj. Orodje in vaje so imeli kar v manjšem razredu osnovne šole.

Leta 1971 so organizirali prvo gasilsko veselico. Leta 1972 so pričeli v pričakovanju nove motorne brizgalne Rossenbauer MB600. Od GZ Kamnik smo prejeli tudi 6 novih C-cevi, 3 ročnike, sesalne cevi in nekaj drobne rabljene opreme.

Z Občino Kamnik nikakor ni bilo možno urediti koriščenja obeh skladiščnih prostorov v zadružnem domu, zato je dala soglasje, da rešijo prostorske probleme kar s krajevno skupnostjo.

Leta 1974 so skladišče v zadružnem domu predelali na dvoje. Večji del so namenili za brizgalno z opremo in kasneje za orodni avtomobil, manjši del pa so hranili za kasnejšo pisarno. Od Utoka Kamnik smo dobili rabljeno gasilsko sireno, ki smo jo montirali na streho zadružnega doma.

Leta 1975 je bil razvit prvi, do sedaj edini, gasilski prapor društva. Leta 1977 je bil prevzet kombi Zastava 1300, leta 1978 se je pričela gradnja stolpa.

Občni zbor 20. 1. 1980 je bil praznično obarvan, saj je GD Špitalič praznovalo 10-letnico. Ob koncu leta 1999 je društvo dobilo rabljeno avtocisterno TAM110.

Ob 30 letnem jubileju gasilskega društva leta 2000 je bila izdana kronika društva.

V zadnjem desetletju je bilo uspešno izpeljanih nekaj večjih projektov:

- nakup GVC 16/40, prevzem v maju 2009;
- obnova gasilskega doma;
- prireditev ob 40 letnici delovanja PGD, maj 2010;
- nakup novega gasilskega vozila GVV-2 v letu 2011, uraden prevzem maja 2012;
- zamenjava strehe na gasilskem domu v letu 2012;
- nakup gasilske prikolice, december 2013;
- v letu 2015 smo od donatorja prejeli defibrilator.

Naslednji večji dogodek v društvu bo 50 letnica, katero bomo praznovali v letu 2020.

Trenutno PGD Špitalič šteje 126 članov od tega 65 moških in 61 žensk. Društvo je zelo aktivno. Skozi leto se odvija veliko dogodkov, ki jih bodo v nadaljevanju predstavili naši člani.

Marko Drolc, predsednik PGD Špitalič

Operativa v PGD Špitalič

PGD Špitalič ima v svoji operativi 51 članov od tega 35 moških in 16 žensk ter 4 pripravnike (2 moška in 2 ženski). Glede na celotno članstvo, ki ga ima naše »malo in mlado« družstvo moram reči, da smo tudi zelo strokovno usposobljeni saj imamo člane z naslednjimi:

• temeljnimi znanji:

pripravnik	4
gasilec	11
gasilec I. st.	11
gasilec II. st.	11
višji gasilec	2
višji gasilec I. st.	2
nižji gasilski častnik	1
nižji gasilski častnik I. st.	4
nižji gasilski častnik II. st.	1
gasilski častnik	2
gasilski častnik I. st.	1
gasilski častnik II. st.	3
višji gasilski častnik II. st.	1
višji gasilski častnik organizacijske smeri I st.	1

• dodatnimi strokovnimi znanji:

dihalne naprave	17
nevarne snovi	4
tehnično reševanje	9
gašenje notranjih požarov modul A	8
gašenje notranjih požarov modul B	3
delo s helikopterjem	6
motorna žaga	17
strojnik	14
mentor mladine	1
informatik	1
inštruktor	1
predavatelj	2
bolničar	7
sodnik gasilskih in gasilskošportnih disciplin	2
uporabnik radijskih postaj	18
tečaj za vodje intervencij	3
posredovanje v dvocevnih predorih	11
preventivec	2

Na letošnjem občnem zboru sem bil izvoljen za poveljnika. Na prvi seji poveljstva sem v skladu s pravili gasilke službe predlagal člane poveljstva, kateri so privolili v funkcije in tudi v naloge, ki so jih prevzeli. Poveljstvo je bilo sklepčno imenovano v sestavi poveljnik Tomaž Zabavnik, namestnik poveljnika Robert Hribar, podpoveljnik Martin Učakar, pomočnik poveljnika za naprave za zaščito dihal in izobraževanje Damjan Hribar, pomočnik poveljnika za zveze in

tekmovanja Mitja Lipovšek, pomočnica poveljnika za prvo pomoč Maja Drolc, član poveljstva in odgovorni za kompresor za polnjenje jeklenk IDA Sandi Lipovšek, orodjar Valentin Hribar, glavni strojnik in voznik GVC 16/40 Marjan Pančur in glavni voznik GVV-2 Sandi Drolc.

Na eni izmed sej, ki smo jih imeli, smo sprejeli naslednji program dela:

- delavnica (kratka prezentacija in po tem splošna debata udeležencev) - OTP (gašenje dimniškega požara, gašenje stanovanjskega objekta, gašenje gospodarskega poslopja, požar v naravi, zavarovanje prometne nesreče, izvajanje TPO);
- društvene vaje na temo spoznavanje in rokovanje z opremo, ki jo imamo v društvu;
- praktična izvedba gašenja požara v naravi;
- tekmovanje v Špitaliču;
- sodelovanje na meddruštveni vaji s PGD Motnik;
- sodelovanje na sektorski vaji;
- organizacija vaje s PGD Zgornji Tuhinj;
- društvena vaja;
- odprta vrata PGD;
- servisi na opremi, ki je na motorni pogon;
- servis vozil in nadgradnja GVV-2;
- sodelovanje na tekmovanjih.

Do sedaj smo uspešno zaključili naslednje aktivnosti:

- pridobili smo dva nova operativna gasilca;
- en višji gasilec končuje z usposabljanjem in pridobitvijo čina višji gasilec;
- trije člani so uspešno opravili dodatno strokovno usposabljanje za specialnost strojnik;
- štirje gasilci so se udeležili obnovitvenega usposabljanja za delo s helikopterjem;
- v mesecu maju smo se udeležili Kongresa GZS na Ptuju;
- konec meseca maja smo tradicionalno organizirali veselico in tekmovanje z MB po CTIF;
- v juniju smo se s sedmimi ekipami udeležili občinskega gasilskega tekmovanja;
- v sredini junija smo se z dvema ekipama udeležili tekmovanja v SSV v Zgornjem Tuhinju;
- v sredini septembra so nas pionirke odlično zastopale na državnem tekmovanju GZS v Gornji Radgoni;
- septembra smo organizirali Gasilski dan, kjer so se operativni člani tekom celega dne bojevali z različnimi nalogami, ki nas lahko doletijo;
- v oktobru – mesecu požarne varnosti smo se udeležili meddruštvene vaje v organizaciji PGD Motnik, sektorske vaje v organizaciji PGD Zgornji Tuhinj ter pregledali hidrante in pripadajoče omare z opremo;
- vsako prvo nedeljo v mesecu redno pregledujemo vozila in opremo ter po potrebi opravimo tudi servise;
- v novembru smo imeli predstavitev nove motorne brizgalne saj nam je trenutna, ki je stara že skoraj 40 let začela nagajati in je potrebno razmisliti o investiciji v novo MB;
- ekipa članov A2 in ekipa članic A se uspešno udeležujeta tekmovanj z vajo z MB po pravilih CTIF kakor tudi SSV na področju celotne Slovenije.

Lahko rečem, da smo kljub majhnemu številu članstva in mlademu društvu zelo strokovno usposobljeni ter aktivni. V letošnjem letu imamo na področju intervencij »srečo«, saj do tega trenutka nismo imeli še nobene. V letu, ki se počasi zaključuje, smo opravili že 4000 prostovoljnih ur na področju preventive, usposabljanj in tekmovanj. Naše operativno področje je drugo največje v Občini Kamnik zato bomo v prihodnosti tudi strmeli k nakupu nove cisterne, GCGP-2. To je naša velika in glasna želja, saj bo potrebno nadomestiti sedaj že 27 let staro GVC 16/40. Zelo sem vesel in se iskreno zahvaljujem mentorjem ter staršem za pomoč, da se vsako leto povečuje članstvo v mladinskih vrstah, saj bomo le tako lahko naše poslanstvo nadaljevali tudi v prihodnosti.

Tomaž Zabavnik VGČ II. st., poveljnik PGD Špitalič

Mladina in gasilstvo

V našem kraju je skupnost zelo povezana. Dejavni smo na mnogih področjih: turizem, šport, kultura, predvsem pa v gasilstvu. Lahko bi rekli, da skoraj ni gospodinjstva, v katerem ne bi bila vsaj ena oseba vključena v gasilsko društvo. Ob besedi »gasilstvo« največkrat vsi pomislimo na gasilce, gasilske obleke, avtomobile, požare in gašenje le teh. Le malokdo pa pomisli na otroke in na to, kako so tudi oni vključeni v svet gasilcev.

V PGD Špitalič je vsako leto več otrok. Sedaj jih je že nekaj čez 30, kar je za takšno vas kot je naša, kar veliko. Zato si tudi prizadevamo, da mladino čim bolj vključujemo v delovanje našega društva. Udeležujemo se raznih tekmovanj, vendar ne samo tistih, pri katerih »špricamo z vodo«, ampak tudi tistih malo drugačnih. Takšna tekmovanja so na primer: orientacijski tek, kviz, pikado, rolanje, nogomet, namizni tenis. Bistvo teh tekmovanj so druženje, zabava in seveda tudi učenje osnov gasilstva na način, ki je otrokom bolj blizu.

Pred tekmovanji, pa so seveda potrebne tudi vaje. To je tudi ena izmed priložnosti, kjer se mladina seznani z gasilsko opremo in prostori domačega gasilskega društva. Poleg tega, vsako drugo leto v mesecu oktobru, tako imenovanem mesecu požarne varnosti, gostimo otroke iz podružnične šole Motnik, kjer jim prav tako razkažemo opremo, prostore, avtomobile. Prikažemo jim tudi manjši požar, kjer lahko na lastne oči doživijo, kako se ga pogasi.

Da pa ne govorimo samo o tem, kako trenirajo in se učijo, lahko nekaj besed namenimo tudi njihovem »gasilskemu dopustu«. Vsako leto junija, otroke povabimo na letovanje v Savudrijo. To je nekako nagrada za ves trud, ki so ga vložili. Na letovanju se družimo in zabavamo ob raznoraznih igrah na gasilsko tematiko, kot tudi sončimo, plavamo, ter kot naši otroci znajo, tudi malo ponagajajo mentorjem. Letovanje je za otroke super izkušnja in vsakič se ga z veseljem ponovno udeležijo.

V prihodnosti upam, da bodo otroci še naprej tako navdušeni nad gasilstvom in da se bomo tudi odrasli še naprej zavzemali za to, da naše znanje predajamo naprej našim malim gasilčkom.

Vesna Drolc, predsednica komisije za mladino PGD Špitalič

Članice PGD Špitalič

V PGD Špitalič se je s 1. januarjem leta 2004 včlanilo sedem članic. Od tega so štiri članice sredi januarja pričele obiskovati osnovni tečaj za gasilca. Konec marca so vse članice uspešno zaključile z nadaljevalnim tečajem in tako postale operativne članice PGD Špitalič. Na pobudo predsednice komisije za članice pri GZ Kamnik je bila tudi v našem društvu ustanovljena komisija za članice. V mesecu maju je bila ustanovljena prva ženska tekmovalna desetina, ki je uspešno zastopala PGD Špitalič na občinskem tekmovanju. Leto dni kasneje smo sestavile dve tekmovalni desetini – članice A in članice B.

Skozi vsa leta delovanja smo se udeleževale različnih dejavnosti, slovesnosti, parad in izobraževanj. Prisotne smo bile na društvenih, meddruštvenih in sektorskih vajah. Udeležujemo se pri mašah, ki so namenjene pokojnim in živim gasilcem v Špitaliču. Vsako leto gremo tudi na strokovno ekskurzijo, ki je organizirana v našem društvu.

Udeleževale smo se predavanj in izobraževanj, ki so bila organizirana za celotno regijo Ljubljana III in Gasilsko zvezo Slovenije. Sodelovale smo pri organizaciji pohodov v Gasilski zvezi Kamnik, ki so potekali na državni ravni Gasilske zveze Slovenije. Članice smo se dogovarjale, organizirale, pekle pecivo in iskale donatorje. V letošnjem letu smo po desetih letih sodelovanja predale organizacijo pohodov drugi gasilski zvezi, v upanju nadaljevanja tradicije pohodov.

Sodelovale smo pri pripravi in organizaciji različnih dejavnosti za pionirje in mladince in pri pripravi, ki so v našem društvu potekale za veselico.

Organizirale smo tudi ekskurzijo za članice v Gasilsko brigado Ljubljana in imele ogled delovanja gasilcev na Brniku.

Vsako leto smo organizirale delavnico adventnih venčkov v prostorih KS Špitalič in se udeleževale različnih delavnic, ki jih je organizirala GZ Kamnik.

Skozi vsa leta smo se članice obeh desetih udeleževale vseh občinskih tekmovanj, zadnja tri leta pa smo veliko bolj aktivne in s ponosom zastopamo PGD Špitalič po vsej Sloveniji. Obe desetini članic na občinskih tekmovanjih še vedno dosegamo odlične rezultate. Zadnja leta pa tekmuje tudi v Špitaliču, na tekmovanju, ki je organizirano pred gasilsko veselico. Udeležimo se tudi tekmovanja v spajanju sesalnega voda v PGD Zgornji Tuhinj. Letos smo se udeležile tudi XVII. Kongresa Gasilske zveze Slovenije na Ptuj.

Članice A se zadnja tri leta udeležujemo tekmovanj v spajanju sesalnega voda na nivoju GZS – zimska liga. Za to so na navdušili člani A2, ki zimsko ligo obiskujejo že štiri leta. Vaje obeh desetih potekajo v prostorih KS Špitalič vsaj dvakrat tedensko. Imamo tudi skupne vaje, da pomagamo drug drugemu in pridobivamo različne izkušnje.

Foto: arhiv I. 2017

Članice A smo se v prvih dveh mesecih letošnjega leta udeležile treh pokalnih tekmovanj v spajanju sesalnega voda – zimska liga 2017/18. Poleg tekmovanj v PGD Hmeljčič in PGD Kebelj, smo se udeležile tudi zadnjega tekmovanja v PGD Šmartno pri Litiji, kjer so se nam pridružili tudi člani A2. Po zaključku tekmovanja zimske lige, članice A nismo imele premora, ampak smo

takoj začele z vajami za občinsko tekmovanje v Komendi in druga tekmovanja. Kmalu so se nam pri vajah pridružile tudi članice B.

Letos sta se poročila članica iz ekipe A in član A2. Pripravili smo jima vodni slavalok.

Članice obeh desetih smo obiskale našo članico, ki se je letos srečala z Abrahamom. Meseca septembra smo članice A že začele z vajami za zimsko ligo 2019, ki potekajo dvakrat tedensko. Kmalu za tem so se nam pridružili tudi člani A2, ki se bodo prav tako udeležili tekmovanj omenjene lige.

Članice smo se meseca oktobra že udeležile tekmovanja v spajanju sesalnega voda v PGD Krkavče, kjer smo dosegle 2. mesto v močni konkurenci.

Ob zaključku predstavitve dela članic PGD Špitalič, pozivam in vabim tudi ostale ženske, da se nam pridružite in z nami soustvarjate zgodovino članic v našem društvu.

Na pomoč!

Urša Baloh, predsednica Komisije za članice PGD Špitalič

PREGLED DOGODKOV PGD ŠPITALIČ V LETU 2018

Sveti Florijan

Sveti Florijan, mučenec, goduje 4. maja. Je zavetnik gasilcev in ga pogosto upodabljajo, ko z vrčem vode gasi ogenj. Je priprošnjik tistih, čigar domove pogosto ogrožata požar in strela.

Ob prazniku Svetega Florijana se vsako leto udeležujemo romanja v Šentgotard.

Od leta 2012 dalje pa imamo v mesecu maju tudi v Špitaliču mašo za vse gasilce. Letos je bila v nedeljo, 13. 5. 2018.

Foto: Damjan Jeglič

Gasilska veselica in tekmovanje, 26. 5. 2018

Prostovoljni gasilci iz Špitaliča smo tudi letos organizirali tradicionalno gasilsko veselico. Zabavala nas je Tanja Žagar s Skupino Avantura.

Veselica je odlično uspela za kar gre zahvala predvsem velikemu številu obiskovalcev.

Že peto leto zapored pa smo skupaj z veselico organizirali tudi tekmovanje v vaji z motorno brizgalno. Tekmovanja se je udeležilo 21 ekip, od tega 13 ekip članov in 8 ekip članic. Iz našega društva so nastopil člani A1, člani A2, člani B in članice A.

Rezultati tekmovanja v kategoriji članov so bili sledeči: 1. mesto Špitalič A2, 2. mesto Draža vas in 3. mesto Srednja vas člani B. Člani B PGD Špitalič so bili 8., člani A1 pa 11.

Pri članicah so 1. mesto osvojile članice Kapla-Pondor, 2. mesto Žeje-Sveta Trojica in 3. mesto Špitalič članice A.

Občinsko gasilsko tekmovanje, 2. 6. in 3. 6. 2018

Prvi vikend junija je na Hipodromu v Komendi potekalo občinsko gasilsko tekmovanje GZ Kamnik in GZ Komenda.

Prvi dan so se pionirke in pionirji pomerili v vaji z vedrovko, štafeti z prenosom vode ter vaji za razvrščanje. Mladinke in mladinci v mokri vaji s hidrantom, znanju iz gasilstva s teoretičnim testom ter vaji razvrščanja. Starejše gasilke in gasilci pa v vaji s hidrantom in vaji raznoterosti.

Skupaj je iz GZ Kamnik nastopilo 48 ekip. Iz našega društva so se tekmovanja udeležile pionirke, ki so osvojile 1. mesto, pionirji, ki so osvojili 2. mesto in mladinci, ki so bili 6.

V nedeljo so se članice in člani tekmovalnih desetin A in B pomerili v vaji z motorno brizgalno, v štafetnem teku in vaji razvrščanja.

Skupaj je iz GZ Kamnik nastopilo 57 ekip. Iz našega društva je na tekmovanje odšlo 5 ekip. Rezultati so bili sledeči: članice A 2. mesto (pokal), članice B 4. mesto, člani B 4. mesto, člani A2 5. mesto (pokal) in člani A1 11. mesto.

Tekmovanje v spajanju sesalnega voda, 16. 6. 2018

PGD Zgornji Tuhinj je že peto leto zapored organiziralo tekmovanje v spajanju sesalnega voda (SSV). Tekmovanja so se že tradicionalno udeležile tudi ekipe iz našega društva. Letos so se vsak v svoji konkurenci pomerili člani B in članice A, ki so dosegle 1. mesto.

Rolanje, 8. 9. 2018

V Špitaliču že od leta 2003 letno poteka tekmovanje v rolanju za gasilsko mladino GZ Kamnik in GZ Komenda. Letos se je tekmovalna udeležilo 84 otrok. Iz našega društva so nastopile 3 pionirke, 3 pionirji, 1 mladinka in 1 mladinec. Najboljši rezultat je osvojil mladinec Domen Učakar, ki je v svoji kategoriji zasedel 1. mesto.

Foto: Anamari Hribar

Državno mladinsko tekmovanje, 22. 9. 2018

V Gornji Radgoni je 22. in 23. septembra potekalo državno gasilsko tekmovanje za memorial Matevža Haceta. V soboto je potekalo tekmovanje za mladino, v nedeljo pa za člane in starejše gasilce.

Prvi dan se je tekmovanja udeležilo tudi 5 ekip iz GZ Kamnik. Ekipa iz PGD Špitalič, pionirke, je prvič v zgodovini društva nastopila na državnem tekmovanju. Dosegle so odličen rezultat, saj so izmed 44 ekip osvojile 18. mesto za kar si zaslužijo vse čestitke.

Strokovna ekskurzija, 13. 10. 2018

Za letošnjo strokovno ekskurzijo smo si izbrali Dolenjsko. Najprej smo v Šentrupertu obiskali Deželo kozolcev (muzej kozolcev na prostem). Pot smo nadaljevali do Sirarne Gorišek, kjer smo degustirali različne vrste sira in si privoščili toplo dolenjsko malico. Obiskali smo Čebelarstvo Gorenc, kjer njihovo ponudbo medenih izdelkov dopolnjuje čebelarški muzej na prostem. Matjaževa domačija, hiša s 150 letno tradicijo, ki je vključena v evropsko mrežo »Hiše s tradicijo«, je bila naša predzadnja postojanka. Ogledali smo si prezentacijo Zgodbe o cvičku, ter degustirali cviček in njegove sestavine ter domač ajdov kruh z orehi. Izlet smo zaključili na Kmečkem turizmu Berčon, v kraju Obolno, na najvišje ležeči kmetiji na območju Ivančne Gorice, kjer so nas postregli z odlično pristno domačo hrano.

Oktober - mesec požarne varnosti

Tematika letošnjega meseca varstva pred požari je bila namenjena številki za klic v sili 112. Slovenija je številko 112 uvedla že leta 1997 kot druga država v Evropi. Delovanje ter storitve številke 112 so predpisane z direktivo Evropske unije. Vsi klici na številko za klic v sili 112 morajo biti brezplačni, nanjo pa lahko pokličemo s stacionarnega ali mobilnega telefona oziroma pošljemo kratko sporočilo (SMS). Vsakodnevna praksa nam kaže, da so ljudje, kljub enaindvajset letni uporabi in stalni promociji številke še vedno premalo osveščeni in poučeni o možnosti uporabe številke za klic v sili. Zato smo ob letošnjem mesecu požarne varnosti občane osveščali tudi o pomenu poznavanja in pravilni uporabi številke 112 za uspešno in pravočasno aktiviranje gasilcev in drugih reševalnih enot, ki jih občani kličejo na pomoč ob požarih in drugih nesrečah.

Vzporedno z osrednjo tematiko smo gasilci PGD Špitalič izvajali tudi druge aktivnosti povezane s požarno varnostjo.

- 29. 9. smo organizirali Gasilski dan;
- 6. 10. smo se udeležili meddruštvene vaje v organizaciji PGD Motnik;
- 20. 10. smo sodelovali na sektorski vaji v organizaciji PGD Zgornji Tuhinj;
- 4. 11. smo pregledali hidrante in hidrantne omarice ter opremo;

Foto: Robert Hribar, Gasilski dan

Bojana Pančur, tajnica PGD Špitalič

DRUŠTVO UPOKOJENCEV MOTNIK ŠPITALIČ

V tretjem življenjskem obdobju lahko živimo prijetno, polno, zanimivo, celo razburljivo življenje. Tega se zavedamo tudi v DU Motnik Špitalič. Naš program vsako leto ponuja marsikaj na različnih področjih. Število članov in članic se zadnja leta povečuje, česar smo zelo veseli.

Na občnem zboru smo se s podelitvijo priznanja Zveze DU Slovenije zahvalili za dolgoletno delo v socialno varstvenih programih članoma Mirku Železniku in Francu Slapniku. V avgustu smo se zbrali **na pikniku v Lovskem domu v Špitaliču**. Začeli smo s kulturnim programom, v sklopu katerega smo čestitali Stanki in Janezu Trebušak (Nacetovima) za 50 let skupnega življenja v dobrem in slabem. Družabno srečanje smo popestrili s srečelovom.

Sodelujemo s sosednjimi društvi (Komenda, Kamnik, Vransko) in Pokrajinsko zvezo DU za Gorenjsko (PZ DU) ter se udeležujemo dogodkov v njihovi organizaciji. V maju vsako leto organiziramo meddruštveni pohod, letos na Slopi. V juniju so se pohodniki v organizaciji PZ DU udeležili **pohoda v Šenčurju pri Kranju**. Pokrajinska zveza organizira tudi **Srečanje gorenjskih upokojencev**, letos v Moravčah v bližini gradu Tuštanj. Mi smo se odpeljali še do geometričnega središča Slovenije GEOSS in na Zasavsko sveto goro. Radi se odzovemo povabilu iz DU Komenda na **srečanja pri mlinčkih v Suhadolah**.

Skupinska fotografija pri GEOSSU

V septembru smo se odpravili na **izlet v Belo krajino**. Ogledali smo si izvir Krupe, vaško vinsko klet v Drašičih, predelavo lanu in izdelavo pisanic v Adlešičih in doživeli ter obujali spomine na šolo nekoč v Šoli Bistra buča v Radovici. Prijetno.

V **Kulturni sekciji** pripravljamo proslave: ob slovenskem kulturnem prazniku, 8. marcu ter ob praznovanju KS Motnik in KS Špitalič na Slopeh ali kulturni program pred občnim zborom in piknikom na Peči. Predstavili smo se na eni od stojnic na Križnikovem pravljичnem festivalu. Upokojenke vsako leto izdelamo novoletne voščilnice za potrebe društva. Radi sodelujemo z društvi v kraju, z obema KS in OŠ Šmartno v Tuhinju PŠ Motnik.

Zelo smo veseli, ker je letos **s pevskimi vajami** začela skupina upokojenk in upokojencev. Vodi jih zborovodkinja Marinka Golob. Upamo, da se nam bodo kmalu predstavili s prvim nastopom.

Ker vemo, da zdrav duh biva v zdravem telesu, imamo tudi **Pohodniško sekcijo**. Ponujeni so krajši (vsak drugi torek v mesecu) in daljši pohodi (vsaka četrta sreda v mesecu). Med krajšimi so bili zanimivi pohod na Šmarno goro, do sv. Primoža in iz Snovika do Černivca, med daljšimi pa Kamniško sedlo, Krvavica nad Taborom in od Litije do Čateža. Dejavnost se je zelo prijela in udeležba je vedno dobra.

Pri kapeli na poti na Sv. Primoža

V sklopu Humanitarne sekcije skrbimo za slovo od umrlih s praporom in svečami. Z voščilom in skromnim darilom počastimo jubilate za 80 in 90 let, v decembru z darilom obiščemo vse člane in članice stare nad 80 let.

Projekt »Starejši za Starejše« je namenjen skrbi mlajših upokojencev – prostovoljcev za starejše od 69 let. Vendar v obeh KS na srečo ni nikogar, ki bi bil brez svojcev in potreben naše pomoči.

Zelo ljubo področje nam je **medgeneracijsko sodelovanje** z učiteljicami, učenkami in učenci OŠ Šmartno v Tuhinju PŠ Motnik. Oni nastopajo in popestrijo naše prireditve, mi pridemo k njim in sodelujemo pri pouku ali na športnih dnevih. Že tradicionalna je »Polžarjada« - različne igre na športnem dnevu v septembru.

Športni dan, Polžarjada na igrišču

Športni dan, pohod do Mežnarja

Vse dejavnosti nas razvedrijo, ohranjajo dobro kondicijo in tudi zdravje. Veseli smo, ker nam denarno pomagajo Občina Kamnik in obe KS, za kar smo zelo hvaležni. Naš program je zato bolj pester in zanimiv. Seveda pa marsičesa ne bi bilo brez zagnanih članov in članic upravnega in nadzornega odbora. Upamo in želimo si, da bi bilo tako tudi v prihodnosti.

Pa srečno.

Majda Zupančič, Upravni odbor DU Motnik Špitalič

LOVSKA DRUŽINA MOTNIK – ŠPITALIČ

Lovska družina Motnik–Špitalič deluje že več kot 70 let. Ustanovljena je bila leta 1946. Ohranjanje in zaščita narave je njihovo osnovno poslanstvo, dejavni pa so tudi na drugih področjih.

Skrbijo za povrnitev škode, ki jo povzroči divjad, opozarjajo upravljavca cest na stalne prehode divjadi, skrbijo za omejevanje in preprečevanje kužnih bolezni, skrbijo za odvoz povoženih živali s cestnih odsekov, idr.

Skupen jim je isti cilj, to je skrb za ohranjanje žive in nežive narave, skrb za ravnovesje v naravi in njeno raznolikost, skrb za ohranjanje živalskih in rastlinskih vrst ter zaščito naravnega okolja.

V naslednjem članku, kot navaja avtor, nekaj neraziskane zgodovine s področja lovstva, katera še ni bila objavljena.

Kisovškova domačija

Če se naključni popotnik pelje skozi naselje Špitalič verjetno zaradi nepoznavanja bogate in pestre zgodovine kraja dobi občutek, da je Špitalič nezanimivo podeželsko naselje.

Prvi znani zgodovinski zapisi segajo v leto 1228, ko so trije bratje: istrski mejni grof Henrik, meranski vojvoda Oton in Oglejski očak Bertold v Špitaliču ustanovili »hospic« za prenočevanje romarjev in potnikov, a o tem kaj več v bližnji prihodnosti.

Kot predstavnik najstarejšega aktivnega društva v Špitaliču, to je Lovska družina Motnik Špitalič, se bom v nadaljevanju dotaknil še nekaj neraziskane zgodovine s področja lovstva, katera še ni bila objavljena v našem zborniku ob 50. letnici lovske družine in v dopolnjeni izdaji našega zbornika ob 70. letnici naše lovske družine. Ta del neraziskane zgodovine lovstva se bo prepletala z zgodovino domačije Kisovšek.

Domačija Kisovšek je bila nekoč, pred približno 100 leti, ena največjih kmetij po površini v Jastrobļjah, sedaj Špitalič. Sam Špitalič je do konca II. svetovne vojne imel več zaselkov s hišni številkami. Prvi del današnjega naselja Špitalič, če se pripeljemo iz smeri Kozjaka, je nekoč spadal pod naselje Jastrobļje in domačini še danes ta del naselja tako poimenujejo.

Marija Terezija, ki je med letom 1840 pa vse do svoje smrti, 29. novembra 1880, vladala tudi na ozemlju današnje Slovenije, je v času vladanja vzpostavila med drugim tudi zemljiški kataster in prav v tem času je naselje Jastrobļje pridobilo celo svojo katastrsko občino. Danes vsa ta zemljišča v okolici Špitaliča, do vrha Šipka in Menine planine, spadajo v katastrsko občino 1921 - Špitalič.

Zaradi strnjenega zemljišča domačije nad 100 ha so imeli takratni lastniki posestva t.i. pravico do svojega lova. To pravico so tudi koristili. Na vrhu Kisovškega griča sta še sedaj vidni dve večji vdolbini, kjer so imeli lovski upravičenci izkopani dve večji jami za lov medvedov. V izkopane jame so kot za vabo polagali drobovje živali ali pa celo jagnjeta. Na tak način so medveda onesposobili in v jamo navpično postavili še ostro ošiljene kole.

Zaradi »čajanja« so se nad Kisovško domačijo pričeli zgrinjati temni oblaki v obliki dolgov. Čajanje v starejših izrazih pomeni, da so lastniki živeli preveč lagodno in negospodarno.

Prvi začetki propadanja domačije segajo v čas vladanja Marije Terezije. Zadnji gospodar celotne domačije je bil Blaž Kropivšek in takrat so tudi pričeli z razprodajo zemljišč. Blaž Kropivšek je bil pred I. svetovno vojno celo župan Špitaliča.

Gospodar Blaž Kropivšek je imel sina Antona, ki je padel med I. svetovno vojno. Sin Janez pa je takoj po končani prvi svetovni vojni odšel na delo v Ameriko, z namenom, da bi z zaslužkom rešil propadajočo domačijo, ker pa je poleg dela Janez zahajal tudi v igralnice, so med hazardiranjem izpuhteli tudi prigarani dolarji.

Doma na kmetiji sta ostali samo še sestri Zofka in Lojzka. Trudili sta se, da bi nekako rešili domačijo pred propadom. Rešilno bilko sta videli v obsežnejšem poseku lesa. Tako so do leta

1936 izsekali ves gozd domačije do debeline dreves do 4 cole. Izsekali so listavce kakor tudi iglavce in že v tistih časih so iskali najcenejšo delovni silo, zato so gozdarska dela na njihovi domačiji opravljali turki, ki so stanovali v domači hiši.

Kot furman je transport lesa opravljal Jože Železnik, po domače Gabrškov iz Češnjic. Ker po zaključeni sečnji še vedno ni bilo dovolj prihodkov za poplačilo dolgov, so Kisovškovo domačijo leta 1936 prodali. Kupil jo je Železnik Jože, Gabrškov iz Češnjic, in sicer v takšnem obsegu kot je še danes. Seveda so bila na domačiji dotrajana tudi gospodarska poslopja, katera je pričel novi lastnik obnavljati. Z obnavljanjem gospodarskih poslopji je nadaljeval tudi sedanjí gospodar Mirko Železnik.

Čeprav na tej domačiji že več generacij ni več lovcev pa je na tej domačiji še vedno zbirališče lovcev. Lega domačije je namreč zanimiva tudi zaradi lova. Tu se lovci zbiramo pred pričetkom skupnih lovov na območju Kisovškega griča in tudi tukaj zaključujemo lov. Pri tej domačiji prav tako parkiramo svoja vozila ob individualnih lovih.

Če sva z današnjim lastnikom domačije pripomogla še nekaj vrstic k neraziskani zgodovini Špitaliča je bil najin namen v celoti dosežen.

Janez Petrič, LD Motnik-Špitalič

CERKVENI PEVSKI ZBOR ŠPITALIČ

Cerkveni pevski zbor župnije Špitalič sestavljamo v polni zasedbi dvanajst deklet in štirje fantje (vključno z zborovodjo in organistom). Pri bogoslužju v Špitaliču prepevamo vsako nedeljo in ob vseh praznikih, občasno nastopamo na prireditvah, koncertih in cerkvenih zborovskih revijah. Že nekaj let je v navadi, da pred božično polnočnico izvedemo krajši božični koncert. Repertoar sestavljajo sakralna dela različnih obdobij in avtorjev, tako slovenskih, kot tujih. Izbira programa je odvisna od številčnosti zasedbe ob določenem dogodku ali prazniku, od časa za pripravo in težavnosti skladb. V interesu zbora je, da se izvaja pester in raznolik program, ki ima poleg estetike v sebi tudi vokalno-tehničen izziv, saj tako celotna zasedba stremi k napredku, poslušalci pa so deležni raznolikosti.

Kljub temu da 16 članski zbor ni zelo številčen, se je število pevcev v zadnjih nekaj letih povečalo za več kot polovico. Prejšnjo zasedbo so poleg organista in zborovodje sestavljala večinoma dekleta, ki so nedeljsko bogoslužje lepšala s petjem cerkvenih ljudskih in predvsem mladinskih skladb, vse ob orgelski spremljavi. V letu 2018 je zbor pridobil tudi nekaj moških glasov. Povečanje zasedbe je omogočilo širšo izbiro programa, raznolikost pa je zboru dala svežino in nov izziv za napredovanje. Lotimo se tudi izdelovanja skladb sodobnejših tujih in domačih avtorjev kot so John Rutter, Katarina Pustinek Rakar in Andrej Kotnik.

Tako smo s petja preprostejših mladinskih popevk prešli k resnejšemu repertoarju za tri in štiri glasno petje. Uvedlo se je upevanje in vaje za izboljšanje vokalne tehnike, kar pripomore k napredku tako posameznika kot celote - zbora. Vsakotedensko sodelovanje pri maši motivira zbor, da ostane v določeni pripravljenosti, prazniki in nastopi izven nedeljskih maš pa so dodatna motivacija za učenje. Zbor je še vedno zelo mlad, saj je povprečna starost pod 25 let. Kolikor službe in ostale obveznosti dovoljujejo, pevci redno in z veseljem prihajajo na vaje. Med seboj smo zelo povezani in vedno veseli novih nadobudnih članov.

Zborovodkinja - Marinka Golob

Marinka Golob je študentka 2. letnika magistrske stopnje na Akademiji za glasbo, smer glasbena pedagogika. Nižjo glasbeno šolo iz klavirja je končala v Kamniku in študij glasbe nadaljevala na teoretskem oddelku Konservatorija za glasbo v Ljubljani. Sedaj na Akademiji za glasbo v Ljubljani zaključuje magistrski študij glasbene pedagogike, ob Akademiji pa vzporedno študira klasično solo petje na Konservatoriju za glasbo in balet v Ljubljani. Od leta 2013 je zborovodkinja cerkvenega pevskega zbora župnije Špitalič in od leta 2018 cerkvenega pevskega zbora na Selah pri Kamniku.

Organist - Anton Semprimožnik

Anton Semprimožnik je leta 2016 zaključil magistrski študij Računalništva in Informatike v Ljubljani. V Špitaliču je organist od leta 2003. Zadnjih nekaj let se intenzivno posveča orglam, saj po zaključenih 7 letih klavirja v glasbeni šoli Risto Savin Žalec nadaljuje s študijem orgel na Orglarski šoli v Ljubljani pri prof. Poloni Gantar. Za vsako mašo redno pripravi orgelsko delo z namenom širjenja zavedanja o pomenu in širini orgelske glasbe in pomena orgel kot solističnega inštrumenta nasploh. Poleg domače župnije igra za praznike in ob različnih priložnostih tudi v ostalih župnijah.

Sopran: Anamari Hribar, Loti Baloh, Manca Poljanšek, Maja Drolc Golob, Nataša Lipovšek, Tanja Semprimožnik

Alt: Alenka Grobljar, Anja Poljanšek, Barbara Učakar, Mateja Poljanšek, Nika Lipovšek

Tenor in Bas: Bine Šarc, Domen Učakar, Leon Golob

Cerkveni pevski zbor Špitalič

NARAKSOVE ORGLE V ŠPITALIČU

Ivan Naraks, orglarski mojster iz Petrovč pri Celju, je decembra 1915 v Špitaliču postavil nove orgle s 14 registri², njegovo 11. delo. Naraks po več kot 100 letih še vedno velja za najboljšega slovenskega intonaterja. V intonaciji registrov je dosegal takšno izvirnost, da ga uvrščamo ob bok največjim slovenskim mojstrom kot so Križman, najboljši slovenski orglar Goršič in Milavec. Njegova dela so tehnično izredno natančna in v tem mu še danes med domačimi in tujimi mojstri njegovega časa na najdemo primerljivega. Za zgled lahko vzamemo Teharske orgle - te vse od leta izdelave (1909) do generalne obnove, ki so jo bile deležne deset let nazaj, niso potrebovale mojstra za kakršnokoli popravilo ali spremembo.

Špitalske orgle so njegovo predzadnje in izredno kvalitetno delo. Orgle v svoji zavidljivi starosti 103 let niso bile deležne nobenega popravila, nadgradnje ali sprememb in so tako ohranjene v popolnoma izvirnem stanju. Spadajo v skupino srednje velikih orgel s pnevmatsko trakturo in sapnicami na stožce. Stilno jih uvrščamo med orgle obdobja romantike, značilno za čas poznega 19. in začetek 20. stoletja. Tovrsten način gradnje se odraža v izredno mehkem in polnem zvoku, v rahlo motni in temni barvi, k čemur prispeva razmeroma veliko število 8 čevljskih registrov.

Naraksove Orgle v Špitaliču – Izgled orgel pred obnovo

Kaj vse to pomeni? Orgle med seboj ločujemo na podlagi različnih kriterijev: po sistemu povezave³ med tipkami in ventili, s katerimi nadzorujemo vstopanje zraka v piščali, po zasnovi⁴ sapnic ter po naboru registrov in zvočni zasnovi⁵. Ko govorimo o velikosti orgel, imamo v mislih

2 Register je skupina piščali, ki daje ton enake barve.

3 Ločimo štiri osnovne sisteme povezav - mehanske, pnevmatske, elektro-pnevmatske in električne.

4 Najbolj razširjena tipa sapnic so sapnice na poteg s tonskimi kancelami in sapnice na stožce/membrane z registrskimi kancelami.

5 Orgle glede na zvočno zasnovu stilsko opredeljujemo kot renesančne, baročne, romantične ali neobaročne.

tako število registrov, kot število manualov⁶ in piščali. Manjše orgle (pozitivi) imajo običajno do 5 registrov ter le en manual. Srednje velike orgle imajo ponavadi dva manuala in pedal ter 15 do 30 registrov. Večje orgle v katedralah in koncertnih dvoranh imajo do 5 manualov (redko 6), pedal ter od 50 do 80 in več registrov.

Kot že omenjeno, imajo naše orgle pnevmatsko trakturo. Pnevmatika je v začetku 20. stoletja predstavljala nov korak v razvoju orgel. Pojavila se je kot poskus reševanja težav, ki so se v tistem času pri orglah z mehansko trakturo pojavljale. Pri sistemu pnevmatske trakture organist ob pritisku tipke spusti zrak po svinčenih cevkah v stožce, ki odprejo piščali. Za odpiranje v celoti skrbi zrak in ne več neposredna lesena povezava od tipke do piščali, ki je značilna za mehansko trakturo. Prednost teh orgel je predvsem fleksibilnost pri postavitvi igralnika in mnoga nova pomagala organistu, a se napram mehanskim lahko zelo počasi odzivajo na organistove namere in igranje. Prve težave pnevmatike so se pokazale že po 10 ali manj letih. Zaradi nezanesljivosti in problematičnega vzdrževanja so se orglarji kaj kmalu vrnili nazaj k starejšim principom gradnje orgel z mehansko trakturo.

Naraksove Orgle v Špitaliču – Povezava igralnika z orglami z uporabo pnevmatskega sistema, ki pošilja zrak po svinčenih cevkah

Težave in generalna obnova

Pozornost na naših orglah vzbuja prav ta pnevmatika, ki skoraj brez napak deluje že stoto leto. Kljub vsemu je lesni črv in zob časa orgle dodobra načel, kar se zelo jasno pokaže ob vsaki večji spremembi temperature in letnega časa. Da so orgle še vedno v dokaj dobrem stanju, gre velika zasluga preudarnemu ogrevanju cerkve z majhnimi in počasnimi nihanji temperature. Marsikje po Sloveniji so se zaradi pretiranega ogrevanja cerkva od orgel tega tipa za vedno

⁶ Manual je klaviatura, na katero igramo z rokami.

poslovali. Primer je sosednja župnija Vransko ali cerkev Sv. Cecilije v Celju (Kapucini), ki je imela prav tako podobne Naraksove orgle. Ko se je po stotih letih stalne klime ta v razponu dobrega tedna popolnoma spremenila, je zveze v orglah dobesedno razneslo, vse kar je lesenega pa je nepopravljivo popokalo (sapnica, piščali).

*Naraksove Orgle v špitaliču – Piščalje
pred restavriranjem*

Poleg črvičnosti smo imeli v Špitaliču težave predvsem s "samovoljnim" obnašanjem orgel, ki kar same vklaplajo in izklaplajo zveze in registre. Kot organist velikokrat končaš skladbo s popolnoma drugimi nastavitvami, kot si jih imel ob začetku igre. Ne veš, kaj se bo ob pritisku na tipko oglasilo in kaj bo po koncu igre zvenelo in igralo samo od sebe. Orgle so kot telo z organi, ki vplivajo na delovanje drug drugega in povzročajo težave, v kolikor se ne uporabljajo aktivno. Na orgle je treba aktivno in redno igrati, da ostanejo v dobri kondiciji. Usnjeni mešički tako ostanejo prožni, orgle pa se s polno igro, če se izrazimo po domače, malo prečistijo.

Zaradi pomanjkanja prostora na koru se našim orglam zrak dovaja iz cerkvenega turna. Težava takšne postavitve je predvsem nastanek kondenza zaradi velike temperaturne razlike v piščalih in cevkah pnevmatskega sistema, ki skupaj s prahom onemogoči normalen pretok zraka. To se odraža v občasnem nedelovanju registrov in piščali in hudi zarjavelosti vijakov.

Z obnovo, ki je trenutno v teku, smo ujeli zadnji trenutek, da orgle v celoti ohranimo v izvornem stanju. Tako bomo v popolnosti ohranili plemenit, karakterističen zven naših orgel. Ob kakršni koli predelavi orgel s pnevmatskega na mehanski sistem bi orgle dobile popolnoma drugačen, zelo oster in sterilen zvok ter izgubile mehak zven orgel romantičnega stila. Tako smo s ključarji in g. župnikom enoglasno stali za zahtevo, da orgle ob prenovi zvokovno ostanejo popolnoma nespremenjene.

*Naraksove orgle v Špitaliču –
Še zadnji register pred odstranitvijo*

Tako bomo v naslednjih 50 in več letih imeli možnost slišati to, kar so naši predniki slišali v preteklem stoletju in kar novi orglarji bolj ali manj uspešno poskušajo ponovno iz orgel izvabiti dandanes. Smernice in trendi kot vsepovsod močno vplivajo in oblikujejo tudi zvočno podobo novih orgel. Trend gradnje romantičnih orgel, kot so naše, je zamenjal zelo aktualen novo-baročni stil. Orgle, postavljene v obdobju zadnjih 50 let, imajo skoraj izključno novo-baročni zven, zvenijo ostro, sicer razločno, a nekarakterno in hladno. V zadnjih desetih letih se ponovno vračajo v modo romantične orgle v stilu francoskih orgel Cavaillé-Colla s konca 19. in začetka 20. stoletja. Naše orgle so obdobje drugačnih trendov in smernic orglarstva uspele preživeti brez vsakršnih posegov in sprememb. To jim daje neprecenljivo vrednost, tako po vrednosti postavitve primerljivih novih orgel kot zgodovinsko in kulturno, saj mnogim ohranitev takšnega inštrumenta v izvirnem stanju na žalost ni uspela. Če jim življenje podaljšamo še za vsaj pol stoletja, smo naredili veliko in pomembno delo.

O orglah

Orgelski igralnik je eden od sestavnih delov orgel, preko katerega organist upravlja z orglami. Ta sestoji iz več elementov:

- 1. Prva manualna klaviatura
- 2. Druga manualna klaviatura
- P. Pedal - pedalna klaviatura
- Z. Zbiralniki
- R. Registrske ročice

Orgle imajo običajno vsaj dva manuala ter pedal. Na manuala igramo z rokami ter na pedal z nogami. Običajni obseg slovenskih orgel je C–g3 za manuale (56 tipk na manual) in C-f1 za pedal (30 tipk).

Vsakemu manualu pripada določena skupina registrov, med katerimi organist med igranjem glede na skladbo in željeno barvo zvoka izbira. Pri naših orglah na prvem manualu zveni šest (6) različnih registrov, na drugem pet (5) in na pedalu trije (3). Organist lahko izbere poljubno število registrov v kakršnih koli kombinacijah. Z izbiro različnih registrov spreminja tako barvo zvoka kot tudi jakost. Primer: z desno roko igra glavno melodijo na prvem manualu z izbranim registrom **Gamba** in **Dunajska flavta**, na drugem spremljavo z registrom **Eolina** in z nogami pedalno linijo z registrom **Flavtni bas**.

Registri v naših orglah:

8' - osemčevaljski⁷ register, osnova orgelskega zvena, zveni v osnovni legi (c1)

4' - štiričevaljski register, zveni oktavo višje kot 8' (c1 zveni kot c2)

16' - šestnajstčevaljski register, zveni oktavo nižje kot 8' register (c1 zveni kot mali c)

1. manual Principal 8' Gamba 8' Bordun 8' Dunajska flavta 8' Oktava 4' Mikstura III 2 ² / ₃ '	2. manual Rog 8' Flauto Amabile 8' Eolina 8' Vox coelestis 8' Flavta 4'	P. pedal Subbas 16' Flavtni bas 16' Cello 8'
--	---	--

⁷ Čevalj je standardizirana mera z dolžino 30,48cm. V orglarstvu s čevlji označujemo dolžino najdaljše piščali določenega registra.

Organist ima možnost uporabe različnih manualnih in pedalnih zvez. Manualne zveze omogočijo uporabo registrov drugega manuala na prvem. Pedalne zveze omogočijo igranje pedalov z dodanimi registri iz prvega in drugega manuala. Z enim pritiskom na pedalno tipko tako na naših orglah zazveni tudi do 19 piščali, v kolikor so izbrani vsi registri in zveze, enako velja tudi za vsako pritisnjeno tipko.

Zveze:

- Super oktavna zveza za 2. manual (ob pritisku vsake tipke na 2. manualu zveni tudi njegova zgornja oktava, primer, glej tabelo zgoraj: Rog 8' + Rog 4')
- Manualna zveza 2. manuala na 1. manual (ob igranju na 1. manual zvenijo registri drugega manuala, primer - tabela zgoraj: vsi registri 2. manuala so na voljo tudi na 1. manualu)
- Super oktavna zveza 2. manuala na 1. manual (ob igranju na 1. manual zvenijo registri drugega manuala zamaknjeni za 1 oktavo višje, primer: Principal 8' + Rog 4' + Eolina 4')
- Sub oktavna zveza 2. manuala na 1. manual (ob igranju na 1. manual zvenijo registri drugega manuala zamaknjeni za 1 oktavo nižje, primer: Principal 8' + Rog 16', Flauta 8')
- Pedalna zveza 2. manuala na pedal (ob igranju na pedale zvenijo registri 2. manuala, primer: Subbas 16' + Rog 8')
- Pedalna zveza 1. manuala na pedal (ob igranju na pedale zvenijo registri 1. manuala, primer: Subbas 16' + Principal 8')

Na voljo imamo tudi zbiralnike. To so različne prednastavljene kombinacije registrov, a se zaradi enoličnosti redkeje uporabljajo, priporočljivo je izbirati registre za vsako skladbo posebej in ne uporabljati prednastavljenih kombinacij.

Poročilo kolavdacijske komisije o naših orglah leta 1916

Hugolin Sattner je ob blagoslovu naših orgel v Cerkveni glasbenik leta 1916 prispeval poročilo kolavdacijske komisije, v katerem je zapisal:

“Principal je kremenit, gamba rezka, bordun močan, dunajska flauta normalna, mikstura milo bleščeča, rog za petje zelo pripraven, flauta amabile močan, eolina in vox celestis sijajna, flautica nežna, ljubka, subbas širok, flautni bas in cello zelo močna. Omara je enostavna, konvencionalna, igralnik na strani je krasen in priročen, mere normalne, pregled jasen, klop močna in stabilna. Meh na dnu orgel, polni ga en sam zajemalec v tako obilni meri, da je sapa tudi pri polni igri popolnoma zadostna in mirna. Pritisk sape meri 85mm. Les je naravnost idealen, skrbno izbran, suh in lahak, delo tako precizno, snažno in natančno, da vzbuja pozornost. Tako se lahko sklepa, da za Naraksom ni potrebnega nobenega popravila, dokler zunanji vzroki ne vplivajo na orgle. Cinaste piščali so prav tako skrbno intonirane, lepo izenačene. Nenavadno vrednost in solidnost daje orglam to, da so vsi registri samostojni, razen številke 13 ni v orglah nobene kombinacije, a še ta je tu le zaradi pomanjkanja prostora na koru. Z orglami so vsi izredno zadovoljni. Stanejo, na mestu postavljene, 6150 kron”.

O Naraksu

V knjigi Eda Škulja z naslovom *Naraksova orglarska delavnica*, je o Naraksu zapisano naslednje (povzetek): “Ivan Naraks velja za zelo aktivnega samostojnega orglarskega mojstra na slovenskem. Rojen je bil 24. aprila 1869 v Arji vasi pri Petrovčah. Orglarske umetnosti se je učil najprej pri svojem očetu Francu. Zatem je šel po stari rokodelski navadi po svetu in se štiri leta izpopolnjeval v Nemčiji, kjer so orglarski mojstri v zadnjih desetletjih 19. stoletja zelo sloveli. Živel je v raznih delavnicah, predvsem v Paderbornu in Berlinu, kjer je postal vodja obrata.

Orgle sta dolgo časa delala skupaj z očetom (do leta 1906), nato pa se je samostojno razvijal. Na žalost je orglarsko umetnost kakor marsikaj drugega uničila vojska, ki je mojstra Naraksa

obsodila v brezdelje in ga ponižala v popravljalca starih propadajočih odsluženih del. Ta dela je opravljal tako izvrstno, da so se cerkveni predstojniki zanj trgali, a vsem ni moral ustreči, saj ga je zaradi bolezni doletela mnogo prezgodnja smrt. Izguba za slovensko orglarstvo je bila takrat težka, saj se je ravno dobro dokopal do čisto samostojnega pojmovanja nalog orglarskega mojstra; spoznal je, kakšne posebne potrebe imamo pri nas zaradi naših samosvojih cerkveno-glasbenih razmer in navad; otrese se je tega, kar mu je vcepila nemška šola v 19. stoletju, katere načelo je bilo: MOČ, čemur je tu marsikdo podlegel na škodo lepote. Zelo dobro in iznajdlivo je to zahtevo objadral naš najboljši orglar Goršič, ki je izredno moč tudi dosegel, a ga tenki čut za plemenitost ni nikoli zapustil, tako da je moč njegovih orgel zapolnila prostor, ga preplavila, pa niti v najsilnejšem navalu in bučanju njegovih del ni bilo težkega krika - in Milavec, ki je delal po načelu: vsak register naj poje tako močno ali tako tiho, kot najlepše zveni. Kako se je Naraks od svoje prvotne nemške šole, želje po brezobzirni moči s hitrimi koraki oddaljaval, kažejo najbolj orgle na Teharjah, če jih primerjamo s prejšnjimi deli. Še bolj mogoče tudi Milavčeve orgle v Dovjah, ki jih je po Milavčevi smrti on intoniral - zelo lepo, mehko, izvzemši dva registra, ki mu jih škofijski nadzornik ni pustil omiliti, ko je mojster v cerkvi začutil, da sta za ta prostor premočna. Škoda! V teh orglah, čeprav ne nosijo njegovega imena, je Naraks v intonaciji ostalih registrov dosegel neverjetno popolno izvrstnost.

Vsled skrajno neugodnih gmotnih razmer mu ni bilo usojeno izvršiti mnogo del, vseh je samo 12. Zadnje je postavil v Dornovo pri Ptujju leta 1923. Največje in najboljše stojijo sedaj popolnoma obnovljene, restavrirane v Teharjah pri Celju. Po intonaciji nameravajo poslušalcu vzbuditi vtis, da posluša orkester. Posamezni registri so v celoti zelo lepo intonirani, zelo mehki, seveda pa je vsled težnje o orkestralnem izrazu zelo samosvoj značaj vsakega registra precej poudarjen. Ostale so raztresene po vseh Sloveniji: na štajerskem pojo njegove orgle v Šmihe-lu nad Mozirjem (11 registrov, 1908), pri kapucinih v Celju (12 registrov, 1911), v podružnici paške župnije, v Leskovcu pri Ptujju (12 registrov, 1912), v Halozah, v Šmohorju nad Laškim, v Ljubnem (12 registrov, 1910), v Preddvoru (15 registrov), pri Sv. Duhu pri Krškem in v Špitaliču s 14 registri.

Kot človek je bil plemenit, poštenjak, ki bi rajši sam iz svojega dal, kakor pa računal več, kot se mu je v njegovi vesti zdelo primerno. Ker je najmanjši del izdeloval z izredno natančnostjo, se je pri nizko nastavljenih proračunih velikokrat zmotil v svojo škodo, tako da je komaj zaslužil za preživetje njegove družine. V svojem vedenju in govorjenju je bil navkljub velikemu znanju zgled skrajne skromnosti."

Anton Semprimožnik, organist

POSKRBIMO ZA SVOJE ZDRAVJE

Prehlad

Po dolgem in vročem poletju se vreme skoraj čez noč spremeni in pridejo dež, mraz in veter. Prinašajo jesen in zimo, obdobji, ko je prehlad pogostejši. Čeprav se lahko pojavi v vseh letnih časih, je najpogostejši ravno v mrzlih mesecih. Ljudje se takrat več časa zadržujemo v zaprtih prostorih, kjer hitreje pride do okužbe. Poleg tega je zaradi hladnega vremena nosna sluznica bolj suha in zato dovzetnejša za virusne okužbe.

Prehlad povzročajo virusi, ki napadajo predvsem zgornje dihalne poti. Ko virus prehlada pride v nosno sluznico ter sluznico žrela in obnosnih sinusov, se začne razmnoževati. Pojavijo se značilni znaki:

- najprej pekoča bolečina v žrelu in boleče požiranje,
- nato zamašen nos, izcedek iz nosu,
- pozneje še kašelj.

Te znake lahko spremlja splošna utrujenost, predvsem pri otrocih tudi zmerno zvišana telesna temperatura.

Znaki prehlada se običajno pojavijo 2 do 3 dni po okužbi in trajajo od 7 do 10 dni. Nekateri ob močnejšem prehladu obležijo v postelji z glavobolom, bolečinami in vročino. Prve tri dni smo kužni in zato je priporočljivo, da ostanemo doma, se spočijemo in ne prenašamo virusov na druge ljudi.

Prehladu se lahko izognemo z ustreznimi ukrepi, ki zmanjšujejo prenos povzročiteljev prehlada (virusov):

- umivanje rok,
- izogibanje zaprtim prostorom, kjer je veliko ljudi,
- čimbolj se je priporočljivo izogibati stiku z okuženimi površinami,
- prehlada se je mogoče izogniti z zdravim načinom življenja – poskrbimo za zdravo, s sadjem in zelenjavo bogato prehrano ter z veliko gibanja na svežem zraku in dovolj spanja,
- izogibanje razvadam, kot sta pitje alkoholnih pijač in kajenje, ter stresu.

Najboljša obramba pred prehladnimi obolenji je namreč učinkovit imunski sistem. Ob hitrem tempu življenja pogosto pozabimo na zdravo življenje, obrambne sposobnosti našega telesa oslabijo in hitro se lahko pojavi prehlad.

Zdravila, ki bi pozdravilo prehlad, ni, lahko pa z nekaterimi lajšamo znake prehlada. Za zdravljenje virusnega prehlada je jemanje antibiotikov nesmiselno. Zdravnik jih predpiše takrat, ko zaradi oslabiljenega imunskega sistema pride do bakterijske infekcije – vnetje sinusov, bronhitis, pljučnica ... Slabše počutje, zmerno zvišana telesna temperatura (do 38 °C), nahod in kašelj niso vzrok za obisk zdravnika. Težave si skušajmo olajšati z zdravili, ki jih v lekarni kupimo brez recepta.

(povzeto po www.ezdravje.com)

Alojzija Lipovšek

Začetek cepljenja proti sezonski gripi

S 1. oktobrom 2018 se začneja cepljenje proti sezonski gripi. V prihodnjih tednih in mesecih lahko pričakujemo obolevanje prebivalcev za gripo.

Kakšna bo letošnja sezona gripe je nemogoče napovedati. Običajno pa je vsako leto vrh sezone gripe januarja ali februarja, ko beležimo največje število obolelih. Gripi se vsako jesen in zimo pridružijo še drugi povzročitelji okužb dihal.

Preprečevanje gripe

Gripa je zelo nalezljiva bolezen in virus se z lahkoto širi med prebivalci. Po ocenah zanjo vsako sezono zbolijo do 10 odstotkov prebivalcev, kar je do 200.000 naših prebivalcev. Za preprečevanje širjenja je priporočljivo upoštevati tri enostavna pravila:

- poskrbimo in okrepimo zdravje s pravilno prehrano in dovolj gibanja ter se izogibamo natrpanim prostorom;
- cepimo se proti gripi in tako zmanjšamo verjetnost, da bi po okužbi zboleli;
- če zbolimo, ostanemo doma in poskrbimo, da okužbe ne prenesemo na svoje bližnje: temeljito in pogosto si umivamo roke in pri kihanju ali kašljanju si usta pokrijemo s papirnatom robčkom za enkratno uporabo ali kihamo/kašljamo v rokav.

Komu je gripa posebej nevarna?

Čeprav cepljenje proti gripi priporočamo vsem prebivalcem, je posebej priporočljivo za tiste, ki bi lahko imeli težek potek bolezni. Cepljenje proti gripi še posebej priporočamo:

- starejšim od 65 let,
- kroničnim bolnikom in njihovim družinskim članom,
- osebam, ki imajo izrazito povečano telesno težo,
- majhnim otrokom (od šest mesecev do drugega leta starosti) in njihovim družinskim članom,
- nosečnicam in njihovim družinskim članom,
- zdravstvenim delavcem, ki so pri svojem delu izpostavljeni nevarnosti okužbe ali pri delu lahko prenesejo okužbo na druge osebe,
- drugim delavcem v nujnih službah, ki so pomembni za delovanje različnih dejavnosti.

Virusi gripe se stalno spreminjajo, zato se spreminja tudi cepivo, ki je vsako leto pripravljeno tako, da ščiti proti virusom, ki bodo predvidoma krožili v prihajajoči sezoni. Cepiti se je treba vsako leto z enim odmerkom cepiva, za otroke mlajše od devet let, ki se prvič cepijo proti gripi, sta potrebna dva odmerka. Zaščita se vzpostavi približno dva tedna po cepljenju in traja več mesecev, postopoma upada in je po enem letu lahko že prenizka.

Cepljenje proti gripi ščiti tako pred boleznijo kot tudi pred morebitnimi zapleti, ki gripo spremljajo. Bolezen pri mladih bolnikih brez kroničnih bolezni večinoma poteka kot nekajdnevno vročinsko stanje z znaki obolenja dihal in bolečinami v mišicah in sklepih. Pri ogroženih skupina prebivalstva pa bolezen lahko poteka s težjo klinično sliko s pogostimi zapleti (kot so virusne in bakterijske pljučnice) in tudi z višjo smrtnostjo. Pri omenjenih skupinah cepljenje zmanjšuje tveganje za hospitalizacije in tudi smrt zaradi bolezni same ali njenih zapletov.

Hkrati s cepljenjem proti gripi je pri starejših osebah in kroničnih bolnikih priporočljivo opraviti tudi **cepljenje proti pnevmokoknim okužbam** (okužba krvi, sepsa, meningitis, pljučnica). Namen tega cepljenja je zaščititi starejše osebe in bolnike s kroničnimi obolenji in stanji, pri katerih obstaja večje tveganje za invazivni potek pnevmokokne okužbe.

Precepljenost proti gripi je prenizka

V Sloveniji je precepljenost proti gripi zelo nizka in je med najnižjimi v Evropski uniji. Prejšnjo sezono je bilo pri nas sicer cepljenih nekaj več ljudi (okrog 84.000) kot predprejšnjo sezono (manj kot 70.000), kar pa je še vedno precej manj kot pred približno 10-imi leti, ko se je proti sezonski gripi cepilo skoraj 200.000 prebivalcev. Tudi delež cepljenih v starostni skupini 65 let in več se je v zadnji sezoni povišal v primerjavi s predzadnjo in je znašal 11,7 odstotka, kar pa je še vedno daleč od cilja Svetovne zdravstvene organizacije, da bi bil delež cepljenih proti gripi v skupini nad 65 let (in drugih rizičnih skupinah) kar 75 odstotkov. S povečanjem precepljenosti pri teh skupinah bi lahko preprečili težje poteka bolezni in številne zaplete, pa tudi marsikatero smrt. Zato bi bilo v Sloveniji treba dodatno spodbuditi cepljenje proti gripi, predvsem rizičnih skupin in zdravstvenih delavcev.

Kje se izvaja cepljenje?

Cepljenje se izvaja pri izbranih zdravnikih in **v ambulantah na območnih enotah NIJZ po celi Sloveniji**. Cena cepljenja proti gripi znaša 14 EUR, za kronične bolnike in starejše od 65 let pa cepljenje stane 7 EUR.

(dostopno na: <http://www.nijz.si/sl/zacetek-cepljenja-proti-sezonski-gripi-0>)

Alojzija Lipovšek

BAJER

Na obrobju centra Špitaliča je urejen bajer okoli katerega vodi sprehajalna pot. Med sprehodom lahko opazujete različne živali kot so ribe, račke, pa tudi jelene na bližnjem hribu. Urejen je tudi prostor za počitek.

OBRTNIKI SE PREDSTAVIJO

»AVTO SERVIS«

Marko Drolc, s. p.

Špitalič 14, 1221 Motnik

Z obrtno dejavnostjo sem začel že leta 1989. Takrat sem odprl tako imenovano popoldansko obrt.

Leta 1994 pa sem se v firmi zaposlil in s tem je nastal *avtoservis Marko Drolc s.p.* oziroma raje Marko Drolc s.p.

Naša osnovna dejavnost so kleparska in ličarska popravila vozil ter barvanje raznih polizdelkov, predvsem anten. Pred desetimi leti sem prevzel lakirnico podjetja *Trival Kamnik*.

Naša posebnost je mogoče obnova aluminijastih in kovinskih platišč (feltn). Smo ena redkih obrti, ki se ukvarjajo s pleskanjem in barvanjem le teh. Zanimiva je mogoče še ena stvar, namreč

obnova avtomobilskih luči, saj imajo vsi avtomobili sedaj plastične luči, ki z leti bledijo. Luči zbrusimo, spoliramo in so zopet (skoraj) kot nove.

V zadnjih letih pa se ukvarjamo tudi s pre montažo in centriranjem avtomobilskih gum. Po zelo ugodnih cenah lahko gume pri nas tudi naročite.

Trenutno smo v našem podjetju zaposleni trije.

Toliko na kratko o našem podjetju in dejavnosti. Kdor želi izvedeti kaj več o nas, lahko pokliče na telefon 031/644-906 ali pa nas kontaktira po e-pošti marko.drolc@gmail.com.

MIZARSTVO
Janko Hribar s.p.

Špitalič 38
1221 Motnik

GSM: 041/ 877-738
jankohrib@gmail.com

NAKIT

URŠKA ŽELEZNIK
Tel.: 040/237 – 890
e-mail: urška.nakit1@gmail.com
facebook: [Urška.nakit](https://www.facebook.com/Urška.nakit)

*Unikatni nakit iz aluminijeve žice,
ročno izdelan po moji domišljiji in vaših željah.
V moji pestri zbirki nakita najdete prstane,
ogrlice, uhanke, zapestnice
ter obroče za lase in špangice.*

MYHA DROLC

